

як предмет неправомірної вигоди, адже вона може бути трансформована у товари або послуги, що не суперечить законодавчо закріпленому визначенню змісту неправомірної вигоди.

Водночас, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг висловили спільну позицію щодо статусу криптовалют в Україні, відповідно до якої «складна правова природа криптовалют не дозволяє визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом». При цьому у п. 6 ч. 1 ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції» криптовалюти віднесені до нематеріальних активів. У Національному положенні (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» закріплене поняття нематеріального активу як немонетарного активу, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Тобто немонетарні активи – всі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей. У свою чергу активи, відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому. Виходячи з етимології дефініції «ресурс» це все, що можна використати для виробництва благ для задоволення потреб людини.

Отже, віднесення в антикорупційному законодавстві криптовалют до нематеріальних активів виглядає дещо нелогічним та таким, що суперечить їх економічному змісту. І хоча проблема правового статусу криптовалют та законодавчого врегулювання операцій з ними визнається актуальною, нормативного закріплення її статусу поки що не відбулося, що ускладнює правозастосування. Тому законодавче закріплення поняття «криптовалюти» та їх легалізація у господарському обігу зніме низку питань, що виникають під час притягнення осіб до відповідальності за вчинення корупційних кримінальних правопорушень.

Гладій Євген Васильович,

військовий прокурор Київського гарнізону
Центрального регіону України

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ОБОРОННИЙ СЕКТОР ДЕРЖАВИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРОКУРОРСЬКОГО РЕАГУВАННЯ НА ЇЇ ВИЯВИ

Запобігання та протидія корупції – одна з найактуальніших проблем у сучасній Україні. Глибокі інституційні реформи, щорічне зростаюче державне фінансування даної сфери, підтримка міжнародних партнерів та реальні результати сприяють виведенню оборонного сектору України на якісно новий рівень розвитку.

Однак, якщо деякі явища просто гальмують прогрес у вказаній сфері, інші ж – руйнують під корінь досягнення останніх років. Недоброчесність і корумпованість людей у погонах підривають не лише рівень довіри суспільства, а й міжнародних партнерів держави до її Збройних Сил. Очевидно, що корупція, яка пронизує абсолютно всі сфери та вертикаль оборонної галузі, займає не просто перше місце серед останніх, але в умовах збройної агресії стає реальною загрозою існування держави та справляє синергічний вплив на пов'язані з нею сфери.

Набутий практичний досвід у даній сфері, а також аналіз нормативних актів та наукових праць дають змогу дійти до висновку, що основною причиною корупції у даній сфері є фундаментальні інституційні проблеми державного організму. Зазначене підтверджується Антикорупційною стратегією на 2020–2024 роки, проект якої схвалений 16 вересня 2020 року Урядом України та наразі переданий до Верховної Ради України для прийняття, положення підрозділу 3.6 Стратегії спрямовані на досягнення основних результатів: усунення корупційних ризиків в управлінні майном (зокрема, шляхом створення системи електронного обліку об'єктів у сфері оборони та системи обліку і моніторингу споживання та якості пального); усунення корупційних ризиків у проведенні закупівель товарів, робіт, послуг оборонного призначення; підвищення ефективності контролю за якістю озброєнь та військової техніки; усунення корупційних ризиків у забезпеченні військовослужбовців житлом [1].

Отже, лише запровадження прозорих та зрозумілих механізмів управління майном та його закупівель, одночасно із зниженням секретності (а відтак і безкарності) дозволить покращити нагляд та контроль у оборонній сфері, а також запобігти вчиненню корупційних злочинів.

Слід зауважити, що не меншою проблемою оборонної галузі є корупція у кадровій сфері. Як вірно підкреслив М. Голомша, саме належний підбір кадрів є превентивним засобом запобігання виникнення корупції, адже вони впливають на першопричину її виникнення – мотивацію та намагання посадових осіб незаконно збагатитися за рахунок держави [2, с. 21]. Більше того, відомим є феномен вітчизняної корупції, коли «підтягують» наближених до себе осіб, що у своєю чергу створює вже ланцюгову реакцію та завдає не просто значних, але руйнівних наслідків.

Разом з тим, класичні проблеми корупції в оборонній сфері, посилюються кризою, що зумовлена ухваленням Конституційним Судом України 27 жовтня 2020 року Рішення № 13-р/2020 у справі № 1-24/2020 за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України, яким визнано неконституційною статтю 366¹ Кримінального кодексу України, яка передбачає покарання за недостовірне декларування статків чиновниками та

суддями, а також низку інших антикорупційних норм, які складають так звану антикорупційну платформу.

З ухваленням вказаного судового рішення усі справи, які порушили на підставі внесення недостовірних відомостей у деклараціях – підлягають закриттю, а службові та посадові особи отримають реальну можливість приховувати статки, здобуті незаконним способом. Вказане породить віру у безкарність та ще більший потік потенційних корупціонерів, що аж ніяк не є допустимим.

Неможливо не згадати у контексті даного дослідження і роль збройного конфлікту на Сході України як додатковому фактору, що сприяє корупції у оборонній сфері. Серед принципових чинників, що підвищують корупційні ризики в структурах безпеки та оборони у регіонах з нерозв'язаними територіальними проблемами і замороженими конфліктами, є: підвищення військових витрат, зниження прозорості, створення правових «сірих зон» та існування напіввійськових формувань з нерегульованим статусом. Часто це все ускладнюється ще й ідеологією «національного виживання» та високим рівнем суспільної підтримки Збройних Сил, що може призвести до певної терплячості стосовно корупційних зловживань як ціни, яку платять за національну безпеку [3, с. 182–183].

Таким чином, лише відкритість та чіткість механізмів, підзвітність оборонного сектору безпеки суспільству, належна та прозора кадрова політика, а також невідступне слідування курсу антикорупційної політики держави в цілому у найближчій історичній перспективі дасть змогу подолати корупцію в оборонній сфері.

Очевидно, що боротьба з корупцією має комплексний характер, однак не виникає сумнівів, що саме прокуратура займає центральне місце серед правоохоронних органів, що здійснюють протидію виявленим фактам корупції.

Зазначена протидія здійснюється прокуратурою шляхом реалізації функцій процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримання державного обвинувачення в суді, представницькою діяльністю у позакримінальній сфері, координацією дій правоохоронних органів у сфері протидії кримінальним корупційним проявам. Окремі елементи протидії корупційним проявам наявні також і під час реалізації функції нагляду за виконанням судових рішень у кримінальних провадженнях, застосування інших заходів примусового характеру, що обмежують гарантовані Конституцією права та свободи громадян [4, с. 67].

За словами представника Міноборони за 5 місяців 2020 року загалом до правоохоронних органів відомством передано 130 матеріалів про корупційні та пов'язані з ними правопорушення, з них – 15 кримінальних та 115 адміністративних [5]. Крім того, у різних правоохоронних органах розслідується майже 600 кримінальних проваджень щодо зловживань колишніх працівників ДК «Укроборонпром» та підприємств, які входять до його складу та складу Міністерства оборони України [6].

З практичної точки зору слід відзначити, що злочини у сфері оборони якісно відрізняються своєю продуманістю, а відтак і складністю доведення складу злочину. Зазначене пояснюється тим, що особи, які вчиняють злочини у оборонній сфері мають відповідний освітній, практичний та життєвий досвід, доволі часто розуміються в юридичних тонкощах здійснюваних ними дій, а також мають широкі кола соціальних зв'язків, що сприяє появі варіативності, креативності та новизні корупційних схем та діянь. Зрозуміло, що лише професійне та належним чином здійснене процесуальне керівництво дасть змогу у подальшому суду дати справедливую правову оцінку дій особи.

Основною проблемою, прокурорського реагування на корупційні злочини в сфері оборони є те, що в Україні немає основного стратегічного документа у сфері запобігання та протидії корупції – Антикорупційної стратегії. Це у свою чергу призводить до розбалансованої і малоефективної діяльності органів прокуратури та інших публічних інституцій у питаннях запобігання та протидії корупції.

Підсумовуючи зазначене, зауважу, що злочинність у оборонній сфері України має характер комплексного сформованого інституалізованого явища, побороти яке може лише злагоджена взаємодія правоохоронних органів, за координації діяльності органами прокуратури.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна стратегія на 2020–2024 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-16.09.2020.pdf>.

2. Голомша М. Корупційні ризики оборонного сектору України // Посилення доброчесності та протидія корупції в оборонному секторі України: Збірник матеріалів міжнар. конф. (16 травня 2011 р., Київ) / За ред.: О.О. Котелянець. – Київ : Нац. ін-т стратегічних досліджень, 2011. – С. 20–22.

3. Виховання доброчесності та боротьба з корупцією в оборонному секторі: збірник прикладів (компендіум) позитивного досвіду / Женевський Центр демократичного контролю над збройними силами. – Женева, 2010. – С. 182–183.

4. Курбатова І. Роль органів прокуратури в системі запобігання та протидії корупції / І. Курбатова // Юридичний вісник. – 2019. – № 4. – С. 66–71.

5. Сучасний стан і проблеми антикорупційної діяльності у сфері оборони. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2020/05/29/suchasnij-stan-i-problemi-antikorupczijnoi-diyalnosti-u-sferi-oboroni/>.

6. Укроборонпром спільно з правоохоронцями продовжує викривати корупційні зловживання колишнього керівництва підприємств концерну. URL: <https://ukroboronprom.com.ua/uk/media/ukroboronprom-spilno-z-pravoohorontsyamy-prodovzhuye-vykrivaty-koruptsijni-zlovzhvannya-kolyshnogo-kerivnytstva-pidpryyemstv-kontsernu.html>.